Een rijk cultureel leven voor iedereen

Leidschendam-Voorburg

Leidschendam-Voorburg

Inhoud

Voorwoord Cultuurvisie 3

Inleiding 4

Aanleiding en afbakening 5
- Cultuur in Leidschendam-Voorburg

Participatie en Onderzoek: het schrijven van de visie 7
- Participatie
- Onderzoek

De visie van de gemeente: een rijk cultureel leven voor iedereen 8
- Missie
- De waarde van cultuur
- Vier pijlers onder de cultuurvisie
  - Pijler 1: Toegang tot cultuur voor iedereen en een culturele basis voor de jeugd
  - Pijler 2: Spreiding en nabijheid van cultuur
  - Pijler 3: Zichtbaarheid verbeteren
  - Pijler 4: Kwaliteit behouden en versterken

De ambities realiseren: vormgeven aan de cultuurvisie 10
- De gemeente als regisseur
- Regionale samenwerking
- Cultuurparticipatie: Amateurkunst
- Cultuurparticipatie: Brede cultuurdeelname aan het culturele veld
- Cultuureducatie
  - Lokaal basisprogramma kennismaking cultuureducatie voor basisschoolleerlingen
  - Cultuureducatie - vrije tijd
- Professionele culturele instellingen
- Cultureel erfgoed
- Culturele evenementen
- Gemeentelijke collectie en kunst in de openbare ruimte
- Erfgoedpodium
- Projectmatige cultuursubsidies: Subsidietafel Basisvaardigheden en Talentontwikkeling en Cultuur&Co
- Combinatiefunctionarissen
- Cultuurmakelaar
- Communicatie & promotie
- Vrijwilligers

Kritische succesfactoren 21

Financiën 22

Definities 23

Voorwoord Cultuurvisie

De afgelopen jaren ben ik op vele momenten verrast door cultuur in onze gemeente. Door indrukwekkende amateur- en professionele optredens, de kwaliteit van werken van lokale kunstenaars, unieke historie en allerlei andere initiatieven, zoals muurgedichten in de buitenruimte. Cultuur maakt mij blij en verrijkt mij. En dat geldt voor velen. Cultuur is een enorm verbindend onderdeel van onze gemeenschap. Daarom streven we naar een rijk cultureel leven voor ál onze inwoners, met bijzondere aandacht voor de jeugd.

Als wethouder Kunst & Cultuur ben ik trots op het veelzijdige aanbod, onze rijke historie en de grote betrokkenheid van inwoners. Het culturele leven van de 17e eeuw heeft gezorgd voor onder andere de parel Hofwijck en unieke literatuur van Spinoza. Maar ook de Romeinen hebben in Leidschendam-Voorburg unieke sporen achtergelaten die nu de status UNESCO werelderfgoed hebben. In ons Huygensmuseum laten we ons trots verwonderen en leren we van die hoofdstukken uit onze geschiedenis. Uniek is ook onze omvangrijke verzameling beeldende kunst in de openbare ruimte. Denk aan de prominente Damwachters, 'de rechercheur', Corbulo, bekende beelden van lokale kunstenaars Kokshoorn en Sprenkels en het recente kunstwerk van Auke de Vries in Park 't Loo.

Wellicht het meest bijzonder is nog ons 'culturele veld' met ruim 80 organisaties en -verenigingen. Er zijn professionele voorstellingen en tentoonstellingen met werken van ervaren kunstenaars. Bewoners maken ook zelf kunst, met kleurrijke amateurkunst tot gevolg. Dit kan alleen dankzij de enorme inzet en betrokkenheid van bewoners, vrijwilligers, culturele ondernemers en van de grotere maatschappelijke en culturele instellingen. Waaronder twee maatschappelijk betrokken theaters. De gemeente koestert dit alles.

De cultuurvisie schetst een cultureel veld zoals de gemeente dat de komende 10 jaar voor ogen heeft: een rijk cultureel leven voor iedereen. We leggen meer accent op de sociaal-maatschappelijke waarde van cultuur: met aandacht voor sociale cohesie, gelijke kansen en maatschappelijke betrokkenheid.

Veel inwoners genieten al van het rijke aanbod in onze gemeente, de regio en het land. Maar nog niet iedereen. Ongeveer de helft van onze inwoners ervaart drempels, bijvoorbeeld omdat ze niet weten wat er allemaal te doen en te beleven is, ze geen geld hebben om deel te nemen aan activiteiten of omdat ze door een fysieke beperking de weg naar een tentoonstelling of workshop niet kunnen afleggen. Deze drempels willen we wegnemen, zodat het rijke culturele leven voor iedereen in onze gemeente zichtbaar en toegankelijk is. De gemeente faciliteert en ondersteunt daarvoor nog gerichter activiteiten, helpt instellingen met de exploitatie en werkt aan nieuwe locaties voor de 'Bibliotheek van de Toekomst'.

Voor de jeugd en specifieke doelgroepen is extra aandacht en aanbod nodig. Dat gaan we doen door met deze cultuurvisie in te zetten op een culturele basis voor de jeugd en te zorgen dat er voor álle doelgroepen een passend en vindbaar aanbod is. Sinds deze collegeperiode investeren we extra in cultuureducatie. Via een breed, goed georganiseerd cultuureducatie-menu willen we zorgen dat iedereen die hier opgroeit in aanraking kan komen met de vele mogelijkheden en rijkdom van cultuur. En daarmee talenten tot bloei te laten komen.

Het is mij een genoegen om deze nieuwe cultuurvisie te kunnen presenteren. Een visie die door middel van uitgebreide participatie en onderzoek tot stand is gekomen. Eén ding is duidelijk: cultuur leeft in Leidschendam-Voorburg! Ons gesprek hierover stopt nu niet, maar vraagt een permanente dialoog. Samen zorgen we dat cultuur in Leidschendam-Voorburg het leven van íedere inwoner verder verrijkt en verblijdt.

Marcel Belt
Wethouder Kunst & Cultuur

Inleiding

Deze cultuurvisie beschrijft de missie en pijlers die het nieuwe beleid dragen. Deze cultuurvisie beschrijft 4 pijlers die de kaders en kern van de visie schetsen. Deze pijlers zijn toegankelijkheid, zichtbaarheid, spreiding en kwaliteit. De gemeente neemt een sterkere regierol in, waardoor de huidige budgetten gerichter kunnen worden ingezet. Een bredere groep bewoners gaat van het gemeentelijk cultuurbeleid profiteren. Voor het bewerkstelligen van de in de visie beschreven gewenste omslag wordt voor een periode van 2 jaar een cultuurmakelaar aangesteld met als doel een rijk cultureel leven voor iedereen. In de bijlage bevindt zich een uitvoeringsagenda voor de komende paar jaar. Op basis van deze visie wordt het cultuurbeleid voor de komende tien jaar gevoerd. Het college stelt voor de periode 2024-2026 een eerste uitvoeringsagenda op en daarna kan per collegeperiode een uitvoeringsagenda worden opgesteld.

Aanleiding en afbakening

Het culturele leven van de gemeente Leidschendam-Voorburg is in 8 jaar tijd flink veranderd, door onder andere veranderingen in de politieke sfeer, culturele partners van het culturele veld en de pandemie. Met het tijdelijk wegvallen van het maatschappelijke leven hebben we ervaren dat cultuur een rol van betekenis speelt voor verbindingen in de samenleving. Daarnaast wil de gemeente meer aandacht geven aan lokale en een wijkgerichte aanpak.

Er is behoefte aan duidelijke regie vanuit de gemeente in het culturele veld. De huidige visie uit 2015 geeft bijvoorbeeld maar in beperkte mate weer welke verwachtingen en voorwaarden er gelden bij subsidies aan partners en projecten in het culturele domein. De regie ligt bij het culturele veld, maar in de praktijk blijkt dat niet goed te functioneren. Het gebruik door scholen van het gemeentelijke cultuureducatieprogramma 'Cultuurmenu' loopt de afgelopen jaren terug. Daarnaast zijn in het coalitieakkoord voor de periode 2022-2026 extra structurele financiële middelen beschikbaar gesteld voor drie culturele thema's: gedeelde geschiedenis op een eigentijdse manier vertellen, sport- en cultuurrolmodellen, en cultuureducatie-muziekonderwijs. Genoeg reden om de rol van de gemeente als actieve deelnemer in het culturele veld in onze gemeente te herwaarderen.

Er is recentelijk meer aandacht voor cultuur in relatie tot het onderwijs en het sociale domein. Andere beleidsterreinen worden of zijn ook vernieuwd, zoals de toekomstige omgevingsvisie en de Lokale Educatieve Agenda (LEA), waartoe het cultuurbeleid zich opnieuw moet verhouden. Dit alles vraagt om een actualisering van de huidige cultuurvisie Van Forum tot Universum uit 2015.

Cultuur in Leidschendam-Voorburg

Karakteristiek voor de gemeente Leidschendam-Voorburg is de veelheid aan cultureel erfgoed: de geschiedenis van de

Romeinen, het sluisgebied in Leidschendam en natuurlijk het buitenhuis Hofwijck van de familie Huygens. De wereldberoemde filosoof Benedictus de Spinoza woonde in Voorburg tussen 1663-1669. Ten oosten van de Vliet ligt sinds de 13e eeuw Stompwijk, in een uitgestrekt Hollands poldergebied aan de Stompwijkse Vaart met draai- en ophaalbruggetjes en de molendriegang. De inwoners van de gemeente Leidschendam-Voorburg zijn omringd met gemeentelijke en rijksmonumenten en verborgen herinneringen die de historie weerspiegelen en tegelijkertijd betekenis geven aan onze tijd.

Een groot aantal inwoners uit de gemeente beoefent kunstzinnige activiteiten of verbindt zich met erfgoed. Ze schilderen, maken muziek, dansen, spelen toneel, knutselen, bestuderen de geschiedenis van onze gemeente, of bespreken een roman in een leesclub. Dat gebeurt veel thuis en in informele groepen. De Monitor Amateurkunst (LKCA, 2024) laat zien dat meer dan de helft van de Nederlandse bevolking van 6 jaar en ouder kunstzinnige, creatieve of muzikale activiteiten beoefent in de vrije tijd. Dat is in onze gemeente niet anders. Een deel van deze groep kiest ervoor om cultuur te beoefenen in verenigingsverband. Uit een culturele analyse van onze gemeente die in 2023 is uitgevoerd, blijkt dat het culturele veld in Leidschendam-Voorburg ruim 80 organisaties en -verenigingen telt, dat zijn vooral stichtingen en verenigingen op het gebied van erfgoed, harmonie, koormuziek en toneel. Daar hoort een enorm aantal vrijwilligers bij, die zich dagelijks inzetten voor ons culturele veld. Er zijn ook inwoners die willen genieten van cultuur, zoals theater, concerten of tentoonstellingen. Deze groep overlapt met degenen die zelf actief cultuur beoefenen. Dit kan lokaal plaatsvinden, bijvoorbeeld in theaters en musea. Beeldende kunst is te ervaren in galeries, de Kunstuitleen in Voorburg en de openbare ruimte. Voor de grotere optredens en tentoonstellingen van professionele kunsten komen onze inwoners ook volop aan hun trekken in vele dichtbijgelegen faciliteiten. In de binnensteden van Den Haag, Delft, Leiden, Rotterdam en Amsterdam tot aan plekken zoals het Circustheater in Scheveningen, Theaterhangar in Katwijk en Museum Voorlinde in Wassenaar.

Alle leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs hebben binnen hun curriculum de mogelijkheid om cultuurlessen te volgen. Scholen richten dat naar eigen inzicht in en vanuit de gemeente worden verschillende cultuureducatieprogramma's aangeboden. De gemeente financiert 2 cultuureducatieprogramma's voor het basisonderwijs, het lokale Cultuurmenu en de landelijke regeling Cultuureducatie met Kwaliteit, en subsidieert tegelijkertijd ook enkele losse initiatieven op het gebied van cultuureducatie via de subsidietafel Basisvaardigheden en Talentontwikkeling. Dat is bijvoorbeeld de wijkmuziekschool, jeugdtheaterschool en een culturele talentenjacht tussen verschillende scholen.

Leidschendam, Voorburg en Stompwijk hebben verschillende kernmerken en achtergronden en hebben diverse culturele gebruikers en inwoners. De bewoners van Leidschendam en Voorburg maken wisselend gebruik van de voorzieningen in de gemeente, wat mede wordt bepaald door de nabijheid van de gebouwen voor inwoners. De culturele instellingen met eigen accommodatie ontvangen van de gemeente exploitatiesubsidies, waardoor ze in staat zijn een culturele programmering te voeren. Samen met de bibliotheek en losstaande en alternatieve initiatieven vormt dat samen de culturele infrastructuur van de gemeente. De bewoners van Stompwijk zijn voor hun voorzieningen naast Leidschendam gericht op Leiden en Zoetermeer. Het Dorpspunt is de culturele accommodatie van deze kern. Hier heeft de bibliotheek een dependance en is er plek voor inwoners en initiatiefnemers om daar zelf bijvoorbeeld schilderlessen en evenementen te organiseren.

Deze cultuurvisie omvat het volledige culturele spectrum in Leidschendam-Voorburg, waaronder professionele culturele instellingen, (cultureel) bibliotheekwerk, cultuureducatie en -participatie, amateurkunst, beleving van cultureel erfgoed en de gemeentelijke kunstcollectie. Evenementen met een culturele en maatschappelijke onderlegger vallen ook binnen de scope van deze visie.

Participatie en Onderzoek: het schrijven van de visie

Participatie

In de aanloop naar deze cultuurvisie is er met ruim 70 inwoners, (culturele) ondernemers en professionele en amateurpartners uit het veld gesproken. Er zijn groepsgesprekken en individuele gesprekken georganiseerd met bewoners, vrijwilligers en partners, zowel gesubsidieerd als niet gesubsidieerd. Er is onder meer gesproken over toegankelijkheid, zichtbaarheid, spreiding en kwaliteit van het culturele aanbod in de gemeente. Dit heeft de gemeente nieuwe inzichten gegeven over de gelaagdheid en diversiteit van het culturele veld.

Uit de participatie kwam naar voren dat huishoudens met een lager inkomen over het algemeen minder zicht hebben op wat er voor hen mogelijk is op cultureel gebied. De zichtbaarheid, vindbaarheid en toegankelijkheid van alle culturele activiteiten zou moeten verbeteren voor alle inwoners. In vrijwel alle participatiesessies werd het cultureel erfgoed van de gemeente als zeer waardevol benoemd, het zichtbaar maken van - lokaal en nationaal - de rijke culturele geschiedenis van de gemeente is belangrijk.

Uit de gesprekken komt verder naar voren dat de samenhang tussen programma's en samenwerking binnen het sociaal domein nog kansen liggen. Bijvoorbeeld door beschikbare ruimtes multifunctioneel in te zetten of actieve programmering om kennismaking met elkaars doelgroepen te bevorderen. Er is een duidelijke behoefte van inwoners en kleine stichtingen aan ondersteuning bij het zoeken naar financiering van bestaande en nieuwe culturele initiatieven. Zij zien daar in een rol voor de gemeente voor vragen rondom financiering, promotie en kwaliteitskaders van de culturele activiteiten. Deze bevindingen zijn verwerkt in deze cultuurvisie.

Onderzoek

Door Kunstgebouw, de Zuid-Hollandse ondersteuningsinstelling voor cultuur, is op verzoek van de gemeente een culturele doelgroepenanalyse gedaan. Daaruit blijkt dat de gemeente Leidschendam-Voorburg bijna voor de helft bestaat uit bewoners die veelvuldig cultuur bezoeken, deels ook buiten onze gemeente. Dat zijn bijvoorbeeld musea, concertzalen en theaters. Daarnaast kan de andere helft van de bewoners als 'lichte cultuurgebruiker' worden bestempeld. Dit zijn bewoners die bijna geen gebruikmaken van georganiseerde cultuur, erfgoedfaciliteiten of evenementen in en buiten de gemeente. Deze doelgroep is vooral geïnteresseerd in nabije, laagdrempelige cultuur en ervaren onder andere financiële drempels om mee te doen. Er is een kleine middengroep van cultuurgebruikers.

De nieuwe cultuurvisie benadrukt de sociaal-maatschappelijke waarde van cultuur, wat bijdraagt aan sociale cohesie, gelijke kansen en maatschappelijke betrokkenheid. Dat ligt in lijn met de beleidskaders die in het Aangescherpt Sociaal Kompas door de gemeenteraad zijn vastgesteld. De onderzoeksgegevens nodigen uit tot gerichte keuzes wat betreft de inzet van culturele instellingen om nieuwe en andere doelgroepen binnen de gemeente aan te spreken. De gemeente streeft naar meer kansengelijkheid en wil de groep 'lichte cultuurgebruikers' stimuleren om meer te participeren aan cultuur en erfgoed. Dat betekent dat het aanbod beter afgestemd moet worden op de beleving van deze doelgroep.

De visie van de gemeente: een rijk cultureel leven voor iedereen

Missie

Cultuur verbindt, verrijkt en is een bron van educatie en plezier. Het verdiept gevoelens en maakt de samenleving hechter. Cultuur is voor iedereen, pas dan wordt het culturele aanbod een goede afspiegeling van de verschillende voorkeuren in de samenleving én van het culturele veld. De gemeente Leidschendam-Voorburg maakt ruimte voor verbreding en vernieuwing binnen de mogelijkheden. De gemeente wil groepen inwoners bereiken die zich misschien minder aangesproken voelen door wat er nu aan cultuur te beleven is. Tegelijkertijd is er veel waardering voor de cultureel actieve inwoners en de grote inzet vanuit de samenleving voor het rijke culturele erfgoed in de gemeente.

De waarde van cultuur

De onderscheidende kracht van cultuur en erfgoed ten opzichte van andere beleidsvelden ligt in de toevoeging van verbeeldend- en oordeelsvermogen, creativiteit, respect voor elkaar, symboliek, ritueel en traditie. Cultuur is wat ons bindt, maar ook onderscheidt. Het helpt verschillende inwonersgroepen hun stem te vinden en om hun identiteit uit te drukken. Het draagt daarmee bij aan zelfredzaamheid, sociale cohesie en emancipatie. Het kan wijken en gemeenschappen samenbrengen en daarmee de leefbaarheid, aantrekkingskracht en veiligheid van een gebied vergroten, denk aan een dorpsbibliotheek of wijktheater. Cultureel bewustzijn draagt bij aan goed burgerschap. Cultuur beoefenen leert mensen uitdrukking te geven aan hun innerlijk leven, daarom hecht de gemeente aan kwalitatief goed cultuuronderwijs op de scholen en aan een lokaal Cultuurmenu.

Cultuur brengt waardes met zich mee: intrinsieke -, sociale- en economische waardes. De intrinsieke waarde verwijst naar de persoonlijke culturele- en kunstzinnige ontwikkeling voor ieder mens door te genieten en te leren van en over kunst. Het is belangrijk expressie te kunnen geven aan je innerlijke leven. De economische waarde van cultuur hangt samen met het bevorderen van het vestigingsklimaat zowel voor bewoners als bedrijven, het stimuleren van de lokale economie en werkgelegenheid. De economische waarde is bijvoorbeeld te berekenen door ontelbare uren onbetaalde inzet van vrijwilligers voor cultuur en erfgoed in onze gemeente en door het aantrekken van bezoekers door culturele evenementen.

De nieuwe cultuurvisie legt de nadruk de sociaal-maatschappelijke waarde van cultuur. Dit draagt bij aan sociale cohesie, kansengelijkheid en maatschappelijke betrokkenheid. Dat betekent onder meer dat inwoners die het hardst nodig hebben, geholpen worden en dat de stichtingen in de gemeente gestimuleerd worden samen te werken. Op die manier worden de inwoners die niet uit zichzelf hun weg weten te vinden in het culturele veld geholpen. Het aangescherpte Sociaal Kompas vormt de leidraad voor de doelgroepen die bediend worden met het cultuurbeleid. De 3 waardes van cultuur zijn overlappende en elkaar versterkende waardes.

Vier pijlers onder de cultuurvisie

Doel is de democratisering van cultuur, met andere woorden, alle inwoners hebben toegang tot cultuur in onze gemeente, ongeacht hun achtergrond of situatie. Er staan vier pijlers onder het cultuurbeleid. De kern van de visie is de eerste pijler: de toegang voor cultuur is voor iedereen, met speciale aandacht voor een culturele basis voor de jeugd. De andere drie pijlers bevorderen de toegang tot cultuur. De gemeente heeft een regisserende en faciliterende rol en is verantwoordelijk voor de uitvoering van de 4 pijlers.

Pijler 1:
Toegang tot cultuur voor iedereen en een culturele basis voor de jeugd

Cultuur en erfgoed moet voor iedereen, jong en oud, laagdrempelig toegankelijk zijn. De aandacht gaat meer dan voorheen naar de ‘lichte cultuurgebruikers’ die uit zichzelf minder makkelijk de weg vinden naar culturele activiteiten. Er kunnen fysieke drempels zijn, bijvoorbeeld voor mensen met een beperking, of financiële drempels

voor mensen met een kleine portemonnee. Of culturele drempels voor mensen met een migratieachtergrond en mensen met een praktisch opleidingsniveau. Toegang tot cultuur betekent ook dat het personeel van culturele instellingen met een brede maatschappelijke functie een afspiegeling is van de beoogde doelgroep van die instelling in onze gemeentelijke samenleving.
Voor de jeugd is er een culturele basis op school en in hun vrije tijd: een brede kennismaking met cultuur en cultureel erfgoed.

Pijler 2:
Spreiding en nabijheid van cultuur
Fysieke spreiding en nabijheid van culturele voorzieningen is een manier om de toegankelijkheid te vergroten. Cultuureducatie en -participatie versterken de sociale basis: het geheel van sociale verbanden in de maatschappij. Daarom is spreiding en nabijheid van culturele voorzieningen belangrijk. Het moet voor iedereen - letterlijk - bereikbaar zijn.
Spreiding en nabijheid verschillen per doelgroep, de ideale afstand voor kinderen die naar hun muziekles reizen, is anders dan voor volwassenen die een voorstelling in een theater willen bezoeken. In de culturele programmering zal met name voor kinderen en jongeren, ouderen en kwetsbare inwoners naar de bereikbaarheid worden gekeken. Daar hoort een fysieke infrastructuur bij met mogelijkheden voor oefenen, leren, beleven en presenteren voor uiteenlopende vormen van cultuurparticipatie verspreid over de gemeente. De drie kernen, Leidschendam, Stompwijk en Voorburg en ook de daarin te onderscheiden wijken zijn verschillend en we houden rekening met de verschillende behoeftes van inwoners. Kijkend naar de optelsom van alle fysieke locatie mogelijkheden van de bibliotheek, van sociaal cultureel werk, misschien kerkgebouwen en sportaccommodaties dan zijn er voldoende mogelijkheden voor culturele partners. Tegelijkertijd stuurt de gemeente op het verplaatsen van culturele activiteiten naar de wijk door nieuwe samenwerkingen tussen culturele en sociale partners.

Pijler 3:
Zichtbaarheid verbeteren
Uit de participatieresultaten blijkt dat niet alle inwoners bekend zijn met de lokale culturele voorzieningen en programmering. Ook missen de aanbieders van cultuur en erfgoed een centrale plek waar de activiteiten bekend gemaakt kunnen worden. De zichtbaarheid van de lokale cultuur en erfgoed moet worden vergroot, zodat meer inwoners en initiatiefnemers hun weg weten te vinden in ons culturele veld. Door bestaande lokale regelingen, zoals Cultuur & Co, de amateurkunstsubsidies en LVverrast, gericht in te zetten en die regelingen een betere bekendheid te geven worden de in deze visie beschreven ambities behaald. Het vergroten van de zichtbaarheid is essentieel voor het versterken van ons culturele veld. Door de lokale cultuur- en erfgoedsubsidies of activiteiten beter onder de aandacht te brengen, zorgen we ervoor dat meer inwoners betrokken raken bij het culturele veld. Dit vergroot niet alleen het publieksbereik, maar stimuleert ook de actieve participatie en waardering voor cultuur.

Pijler 4:
Kwaliteit behouden en versterken
Het cultuurbeleid kent kwaliteit als het beleid en de realisatie door de structureel gesubsidieerde instellingen en projecten, goed zijn afgestemd op de verwachtingen van de inwoners. Om die reden waren inwoners en culturele partijen betrokken bij het opstellen van de visie. Er is veel waardering voor de vele organisaties (zoals koren, toneelclubs, etc.) en de huidige programmering van de musea, theaters en de bibliotheek. De gemeente zet met het culturele veld een stap naar passend, lokaal laagdrempelig aanbod en het blijven verwelkomen van een gevarieerd publiek.
Het onderzoek culturele doelgroepenanalyse van Kunstgebouw biedt handvatten voor het samen nadenken over oplossingen. Het doel is vraag en aanbod optimaal op elkaar laten aansluiten. Dit is enerzijds door de sturende rol van de gemeente, anderzijds een gezamenlijke opgave voor de gemeente en het culturele veld.
De gemeente spant zich in om culturele instellingen te versterken door met hen in gesprek te gaan over een toekomstperspectief voortkomend uit deze cultuurvisie

De ambities realiseren: vormgeven aan de cultuurvisie

De pijlers krijgen een uitwerking in het culturele veld: in de cultuurparticipatie en cultuureducatie, bij de gesubsidieerde professionele culturele instellingen en door projectsubsidies, bij het cultureel erfgoed, de evenementen en de kunst in de openbare ruimte. Om dat mogelijk te maken, verandert de rol van de gemeente naar die als regisseur.

De gemeente als regisseur

De gemeente bewaakt de voortgang op de gestelde doelen zoals beschreven in de pijlers en gaat haar regiefunctie richting het culturele veld versterken. Bij deze nieuwe rol hoort het verbinden en faciliteren van culturele activiteiten. Deze cultuurvisie is de basis onder de nieuw te maken prestatieafspraken met structurele subsidiepartners van de gemeente.
Door prestatieafspraken te toetsen aan vastgestelde pijlers, kan de gemeente de kwaliteit van het culturele veld verbeteren en resultaatgericht sturen, waardoor budgetten efficiënter worden benut. Toegankelijkheid, spreiding, zichtbaarheid maken deel uit van de prestatieafspraken en klantenonderzoek hoort daarbij. Het culturele veld is gebaat bij heldere en soepele afspraken, waarbij de gemeente zichzelf positioneert als regisseur en niet als controleur.

Subsidieaanvragen worden uitgebreid met een doelgroepenanalyse. Op deze manier krijgt de gemeente inzicht in de spreiding van het culturele aanbod en is er controle op de variatie van het aanbod voor inwoners. Eventuele overlap in wijken of projecten worden zo voorkomen.

De gemeente bewaakt de voortgang op de gestelde doelen. Dit gebeurt op verschillende manieren:

- Op outputniveau wordt jaarlijks bijgehouden welke activiteiten hebben plaatsgevonden voor welke doelgroepen
- Op procesniveau wordt gekeken naar de werking van specifieke onderdelen, zoals de cultuurmakelaar. Hoe werkt het, wat zijn succesfacturen en knelpunten, en wat is nodig om het proces te verbeteren en bijsturen
- Om het effect van het beleid te kunnen volgen, monitort de gemeente de mate waarin inwoners uit verschillende wijken, van verschillende opleidingsniveaus en van verschillende leeftijden gebruikmaken van het aanbod. Het gaat om bezoek aan culturele instellingen en om actieve cultuurbeoefening

De gemeente bewaakt ook steeds de samenhang met de Lokale Educatieve Agenda (LEA), het beleidsveld Erfgoed, het Aangescherpt Sociaal Kompas, de nog te ontwikkelen Omgevingsvisie en Evenementenbeleid.

Cultuur in de sociale basis

In de sociale basis wordt onderscheid gemaakt in drie sferen:

- Persoonlijke sociale basis: gaat over het individu en diens persoonlijk netwerk
- Gemeenschappelijke sociale basis: gaat over gemeenschappen, over het elkaar ontmoeten en verbinden. Dit kan formeel (via verenigingen, clubs of levensbeschouwelijk) of informeel (wonen in dezelfde straat of samen sporten) zijn. Het eigenaarschap ligt bij de inwoners zelf
- Institutionele sociale basis: gaat over voorzieningen en ondersteuning waar inwoners zonder indicatie gebruik van kunnen maken; de algemene toegankelijke voorliggende voorzieningen. Inwoners kunnen terecht voor informatie of advies, maar in deze sfeer zit ook de toegang tot (geïndiceerde) zorg

Ook cultuur kan op deze manier worden ingedeeld. In de persoonlijke sociale basis zitten de activiteiten die inwoners vooral thuis en voor zichzelf uitvoeren. Denk bijvoorbeeld aan schilderen of de geschiedenis van de gemeente bestuderen. In de gemeenschappelijke sociale basis bevinden zich de activiteiten die inwoners in groepen uitvoeren, zoals een leesclub of dansen. Vaak gebeurt dit in verenigingsverband.
In de institutionele sociale basis zitten de professionele organisaties, zoals de bibliotheek.

De rol van de gemeente wisselt ook per sfeer:

- Persoonlijke sociale basis: hier past een gemeentelijke bemoeienis niet bij. Wel kan de gemeente een vangnet bieden wanneer het (tijdelijk) minder goed gaat
- Gemeenschappelijke sociale basis: de gemeente heeft hier vooral een faciliterende rol. Initiatieven gaan uit van de kracht van de gemeenschap en worden veelal door inwoners zelf georganiseerd. De gemeente stuurt niet op resultaten maar maakt vooral mogelijk dat een initiatief ontplooid kan worden
- Institutionele sociale basis: de gemeente heeft hier een sterke regierol, zorgt voor een dekkend aanbod en stuurt op resultaten. Dit in nauwe samenwerking met gekozen partijen, die ook onderling moeten samenwerken

Bij subsidies worden activiteiten in de gemeenschappelijke sociale basis – afhankelijk van de precieze aard van de activiteit – veelal per jaar of misschien zelfs incidenteel gefinancierd. De activiteiten zijn namelijk in sterke mate afhankelijk van de vraag/behoefte onder inwoners en spelen hier op een directe wijze op in. In de institutionele sociale basis spelen organisaties vaker in op een algemene behoefte voor inwoners van de gehele gemeente, of vervullen ze een wettelijke taak. Daarbij kan er ook sprake zijn van meerjarige financiering. In dergelijke gevallen wordt dus ook duidelijk door de gemeente aangegeven wat de opgave is waarbinnen activiteiten kunnen worden vormgegeven, welke resultaten behaald dienen te worden en wordt ook periodiek overlegd om, indien nodig, bij te sturen.

Regionale samenwerking

Onze gemeente is onderdeel van een regio met een rijk en divers aanbod aan cultuur. We werken samen binnen de cultuurregio Haaglanden om meer gebruik te maken van de kansen die er liggen op het gebied van cultuurparticipatie, cultuureducatie en cultuur op regionaal niveau. Dat is in lijn met de recent gepubliceerde Cultuurpropositie van de VNG. De cultuurregio Haaglanden bestaat uit de volgende gemeentes: Den Haag, Delft, Leiden, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Westland, Zoetermeer. Er zijn kansen in de overlappende

beleidsambities die zijn opgesteld in de cultuurbeleidsplannen van omringende gemeentes. Het biedt mogelijkheden om in de toekomst aan te sluiten bij of samen te werken met de programma's van omringende gemeentes. Het samenwerkingsverband van de cultuurregio Haaglanden is de afgelopen jaren verzwakt. De gemeente wil die samenwerking opzoeken en versterken. Op meerdere manieren werkt de gemeente al samen met Kunstgebouw, het provinciale kennisinstituut voor cultuureducatie en cultuurparticipatie. Zij kunnen professioneel ondersteunen bij de ontwikkeling van deze gebieden in onze gemeente en adviseren op het gebied van fondsenwerving. De gemeente zet daarnaast blijvend in op bestaande samenwerkingen met bijvoorbeeld gemeente Rijswijk op het gebied van cultuureducatie en kennisuitwisseling.

Cultuurparticipatie: Amateurkunst

Cultuurparticipatie is het actief meedoen aan cultuur. Door je te uiten, maak je jezelf zichtbaar of hoorbaar voor anderen. Er zijn vele en diverse verenigingen en stichtingen actief op het gebied van amateurkunst. Tijdens de participatiesessie werd de behoefte naar uitwisseling over thema's genoemd. De verenigingen zoeken naar meer jeugdige leden en maken zich graag bekend via scholen. Via informatiebijeenkomsten, zoals het nog verder uit te ontwikkelen cultuureducatiecafé, kunnen verenigingen leren hoe ze in contact komen met nieuwe leden en hoe ze deze beter kunnen aantrekken.
Een deel van de verenigingen krijgt op basis van historisch gegroeide afspraken zonder vastgesteld beleidskader jaarlijkse uiteenlopende bedragen als gemeentelijke subsidie. Verenigingen voor amateurkunst worden gerund door vrijwilligers.
In het licht van de doorontwikkeling van de subsidiesystematiek, worden nieuwe subsidieregelingen opgesteld voor het maatschappelijke en culturele veld (zie Actiepunten voor Uitvoeringsagenda).
De nieuwe regelingen worden in de loop van 2024 ontwikkeld en gaan in per 1 januari 2026. Organisaties kunnen zich daarmee in 2025 voorbereiden op de uitvoering en een aanvraag indienen voor 2026 (en verder).

Cultuurparticipatie: Brede cultuur-deelname aan het culturele veld

Uit de culturele doelgroepenanalyse komt naar voren dat verschillende groepen inwoners uit onze gemeente weinig in aanraking komen met de programmering van de culturele partners in de gemeente. Dat betekent niet dat zij niet geïnteresseerd zijn. Mensen met een migratieachtergrond zijn bijvoorbeeld meer gewend om hun cultuur te beleven binnen de eigen kring. Mensen met een beperking of een chronische aandoening ervaren drempels, maar zijn wel geïnteresseerd. Ouderen kunnen denken dat zingen of volksdansen niet meer voor hen is weggelegd. Toch vertegenwoordigen deze groepen een rijkdom aan culturele achtergronden. En cultuurparticipatie helpt bewoners, ouderen in het bijzonder, actief te blijven en te participeren in de samenleving. Het gaat eenzaamheid tegen en helpt om gezonder oud te worden.
Tijdens de participatiesessies werd duidelijk dat er met meer informatie en verleiding veel meer mogelijkheden zou zijn om deze groepen meer laten participeren in een breder verband.

In het verleden waren er incidenteel voorbeelden van participatieve cultuur, bijvoorbeeld door wijktheatervoorstellingen met mensen die nooit hadden gedacht op een podium te staan. Deze ervaring liet zien dat programmering met en door bewoners met uiteenlopende achtergronden heel succesvol kan plaatsvinden. Een deel van de culturele partners doet dit al. Het zijn voorbeelden van democratisering van cultuur door het mogelijk maken van kunstproducties en talentontwikkeling. Dat kan als cultuur en organisaties in het sociaal domein elkaar opzoeken om meer bewoners te laten participeren en samen te brengen. Onder andere door succesverhalen met partners te delen, hen te inspireren.

De gemeente breidt de aanpak Welzijn op Recept uit met een module Cultuur op Recept. Zorgverleners kunnen op die manier cultuur voorschrijven als dat goed is voor de mentale gezondheid en ondersteuning en begeleiding bieden bij de weg naar culturele activiteiten. Zo wordt cultuur nog meer een middel bij sociale doelen, zoals bijvoorbeeld eenzaamheidsbestrijding. Dit vraagt gerichte afstemming met zorgverleners en culturele partners, waarbij de gemeente een faciliterende rol zal innemen. Cultuur op Recept is in andere gemeente als zeer positief ervaren. Daarnaast wordt de Sport en Cultuurkaart herzien en wordt er gezocht naar meer culturele activiteiten die via deze

kaart kunnen worden aangeboden. In lijn met de beleidsontwikkeling bij het gemeentelijke minimabeleid wordt de Ooievaarspas herzien en waar nodig voor cultuur verbeterd.

Cultuureducatie

Cultuureducatie is leren over- en kennismaken met cultuur en erfgoed, zowel binnen- als buitenschools. Via cultuureducatie ontwikkelen leerlingen culturele competenties, geven expressie aan hun gevoelens en gedachten en ontdekken hun talenten. Een 'culturele basis' begint binnen het basisonderwijs en krijgt een vervolg in de vrije tijd van het kind. In de Lokaal Educatieve Agenda staat dat kinderen die opgroeien in Leidschendam-Voorburg een sterke basis moeten krijgen om zich veilig, gezond en mentaal krachtig te ontwikkelen en dat ze op hun eigen wijze hun talenten kunnen ontplooien. Het kind staat centraal en het programma is afgestemd op wat op de betreffende locatie of buurt nodig is. Uit de culturele analyse die gemaakt is in 2023 komt naar voren dat het cultuureducatieaanbod in de gemeente sterk is versplinterd. In een nota cultuureducatie zal worden aangegeven hoe de versplintering wordt opgelost (zie Actiepunten voor Uitvoeringsagenda).

Cultuureducatie met Kwaliteit

De gemeente financiert twee cultuureducatieprogramma's voor het basisonderwijs: een lokaal Cultuurmenu en Cultuureducatie met Kwaliteit. Alle basisscholen kunnen meedoen aan het Rijksprogramma Cultuureducatie met Kwaliteit, voor Rijswijk en Leidschendam-Voorburg is dit een samenwerking tussen stichting Trias en de bibliotheek. Het voornemen in het coalitieakkoord om meer aan muziekonderwijs te doen, is in dit programma ondergebracht. Verder is literatuur, dans en theater onderdeel van het aanbod. Er komen gediplomeerde kunstdocenten naar de scholen toe en die geven ter plaatse kunstonderwijs. Uit de participatie is naar voren gekomen dat scholen positief zijn over de kwaliteit van het aangeboden programma en de inzet van kunstdocenten. Afgelopen jaren deden jaarlijks circa 17 van de 21 basisscholen aan mee. De gemeente financiert hieraan mee in een matchingregeling van het Rijk, die regeling loopt tot 2028. Een vervolg van deze nationale subsidieregeling is nog onbekend. Door sterk in te zetten op borging en deskundigheidsbevordering van het culturele veld en de leerkrachten wordt voortzetting gegarandeerd ook als het programma na 2028 niet wordt voortgezet.

Lokaal basisprogramma kennismaking cultuureducatie voor basisschoolleerlingen

Al jaren is er een Cultuurmenu voor alle basisschoolleerlingen om kennis te maken met cultuur en erfgoed in Leidschendam-Voorburg. Momenteel doet nog maar een beperkt aantal scholen hieraan mee. Het is de wens van de gemeente om het eigen lokale basisprogramma zodanig te vernieuwen dat scholen weer gaan meedoen. Uit de participatie komen suggesties voor verbetering, die in een nieuwe opzet wordt meegenomen. De gemeente wil inzetten op een vraaggericht lokaal basisprogramma kennismaking cultuureducatie voor leerlingen van alle leerjaren van het basisonderwijs om kennis te maken met de culturele accommodaties van onze gemeente, zoals de molens, het museum, de theaters en de bibliotheek.

Het lokale basisprogramma is gericht op het laten kennismaken met de culturele voorzieningen die onze gemeente te bieden heeft. Hierbij wordt indien mogelijk samengewerkt met scholen om aan te sluiten op langlopende leerlijnen en thema's in het basis onderwijs. Naast een waardevolle kennismaking met kunst, cultuur en erfgoed krijgen leerlingen hiermee een beter plaatsgevoel van onze gemeente. , waarbij het in tegenstelling tot het Cultuureducatie met Kwaliteit programma gaat om het bezoeken van organisaties en instellingen in de gemeente. Dat kan gaan over de eigen Romeinse geschiedenis, met bezoeken aan de eigen erfgoedinstellingen en de lokale theaters en de bibliotheek, en kennismaking met een organisatie op het gebied van actieve kunstbeoefening.

Cultuureducatie - vrije tijd

De buitenschoolse cultuureducatie wordt aangeboden door commerciële partijen, individuele aanbieders, via programma's van gesubsidieerde culturele instellingen en via de gemeentelijke brede school regeling. Op het gebied van actieve kunstbeoefening voor de jeugd zijn er bijvoorbeeld kennismakingslessen op 9 brede scholen (in 6 aandachtswijken), een gesubsidieerde wijkmuziekschool en een gesubsidieerde jeugdtheaterschool. Er zijn veel particuliere en commerciële aanbieders

van cultuureducatie in het vrijetijdssegment, vooral voor muziek en dans, voor diverse doelgroepen. De cultuureducatie in de vrije tijd is niet goed gespreid over de gemeente en niet voor iedereen betaalbaar. Het sluit ook niet altijd aan op vragen van jonge mensen en hun ouders. Er ligt een taak voor de gemeente om alle kinderen een kans te geven hun talent verder te ontwikkelen, als dit vanuit huis niet kan of niet wordt gestimuleerd. De Ooievaarspas wordt beperkt gebruikt ten behoeve van cultuur en daarom doet adviesbureau BMC onderzoek naar de effectiviteit van de Ooievaarspas voor cultuureducatie en cultuurparticipatie in Leidschendam-Voorburg. De eerder genoemde versnippering uit de culturele analyse in 2023 betreft vooral de vrije tijd.

Of de huidige mogelijkheden voldoende zijn om een culturele basis te vormen voor de jeugd wordt verder onderzocht met een Uitvoeringsplan cultuureducatie voor Culturele basis. Deze nota zal het geheel van de gemeentelijke cultuureducatie - binnen- en buitenschools - bestrijken.

Professionele culturele instellingen

De professionele culturele organisaties met een eigen locatie in onze gemeente zijn: het Veur Theater, Theater Ludens, Huygensmuseum en de Bibliotheek aan de Vliet met locaties in Leidschendam, in Voorburg en in Stompwijk. Het Veur Theater in Leidschendam richt zich in de programmering op aanstormend talent, geeft ruimte aan jeugdvoorstellingen, films, een toneelvereniging en dansscholen. Theater Ludens in Voorburg biedt een programmering met jaarlijks ruim 180 voorstellingen met cabaret, toneel, jeugdvoorstellingen, concerten en films. Beide theaters stellen zich open voor actieve cultuurparticipatie. In samenwerking met Trias wordt er door beide theaters een jeugdtheaterschool gefaciliteerd. Commerciële activiteiten om inkomsten te verwerven horen daarbij. Het Huygensmuseum vertelt verhalen over de geschiedenis, kunst en cultuur van Voorburg en Leidschendam met specifieke aandacht voor Constantijn en Christiaan Huygens, de lokale Romeinse geschiedenis en, Forum Hadriani en het leven van Oranje prinses Marianne. Het vele werk bij de 2 theaters en het museum wordt voor een belangrijk deel uitgevoerd door vrijwilligers.

De instellingen kunnen een grotere rol hebben in het bredere bereik van cultuur en toegankelijkheid voor cultuur van inwoners in Leidschendam-Voorburg op lokaal niveau. De gemeente beoogt dat zij zich inzetten op de brede toegankelijkheid van inwoners en een brede culturele basis voor de jeugd. Om die doelen te kunnen bereiken, werken ze meer onderling en met het sociale domein samen.

De bestaande culturele instellingen zijn zeer waardevol voor onze gemeente. De huidige subsidieafspraken zijn echter vaak diffuus, waarbij exploitatie- en programmafinanciering door elkaar lopen. Het is van belang in goed overleg dit te professionaliseren en de partijen te helpen om meer externe financiering te vergaren, zodat de mate van afhankelijkheid van de gemeente normaliseert. De gemeente spant zich in om culturele instellingen toekomstbestendig te maken door met hen te spreken over de nieuwe beleidslijnen die voortkomen uit deze cultuurvisie en knelpunten in hun exploitatie.

Met de culturele instellingen organiseren we een brede basis voor cultuur, waarmee alle inwoners van onze gemeente profijt hebben van de investeringen in cultuur. Er blijft ruimte voor de instellingen met bewezen succes. Hen wordt wel gevraagd zich tot de in deze visie beschreven pijlers te verhouden.
Voor de bibliotheek in Leidschendam is de stap genomen om een nieuwe bibliotheek te ontwikkelen met een community café en lokalen voor maatschappelijke activiteiten. Een brede betekenis van de term cultuur is daar leidend, waarbij er participatief gewerkt wordt en er ruimte is voor lokale initiatieven van inwoners. De gemeente zet daarnaast in op het realiseren van een bibliotheek met een verdiepende culturele functie op de Julianabaan in Voorburg.

Cultureel erfgoed

Leidschendam-Voorburg heeft een bijzonder verleden dat teruggaat naar de prehistorie. Vanaf de prehistorie was Leidschendam-Voorburg al een gunstige plek voor jagers en verzamelaars om zich te vestigen. Ook zijn er resten teruggevonden uit de ijzertijd en natuurlijk de Romeinse tijd, met in de bodem nog resten van het tot Werelderfgoed benoemde Kanaal van Corbulo en de inheems Romeinse stad Forum Hadriani. Ook zijn de resten uit de Middeleeuwen goed zichtbaar met alle buitenplaatsen die er nu nog langs de Vliet, Broeksloot en Stompwijkseweg te zien zijn. De huidige gemeente Leidschendam-Voorburg is ontstaan uit de samenvoeging

van 3 kernen, namelijk Veur, Stompwijk en Voorburg. In 1938 werden Veur en Stompwijk samen de nieuwe gemeente Leidschendam. In 2002 zorgde een fusie met buurgemeente Voorburg voor de huidige gemeentegrenzen.

De gemeente heeft een groot aantal monumenten, ruim 160 rijksmonumenten, meer dan 800 gemeentelijke monumenten, beeldbepalende panden en groenmonumenten en 3 beschermde dorpsgezichten. De bijzonder geschiedenis van de gemeente wordt weerspiegeld in de monumenten. Daarbij liggen er 4 Unesco Werelderfgoedzones in onze gemeente. De gemeente koestert en waardeert de diverse geschiedenis en het erfgoed dat deze verhalen vertelt. Het iconische Oud Voorburg (ook wel het Huygenskwartier) is al in 1971 aangewezen als beschermd dorsgezicht. Het ensemble en geheel van woningen en openbare ruimte is van nationaal belang en dat werd meer dan 50 jaar geleden al op waarde geschat. Huize Swaensteyn is een van de oudste panden aan de Herenstraat en wordt al sinds 1632 als trouwlocatie gebruikt.

De Sluis van Leidschendam kent een even rijke geschiedenis waarin 17e, 18e en mid-19e eeuwse bebouwing in zeer goede staat bewaard is gebleven. De ontwikkelingen in het gebied rondom de vaarweg tussen Leiden en Rotterdam zijn te herleiden tot de prehistorie, waarin achter de lagune van de strandwallen een uitgestrekt veengebied ontstond. Aan beide kanten van de landscheidingsgrens tussen de 2 Hoogheemraadschappen van Rijnland en Delfland werd een verschillend waterpeil gebruikt. In een bewogen geschiedenis tussen deze twee Hoogheemraadschappen werd na 1578 een sluiskolk aangelegd. In de daaropvolgende eeuwen vonden steeds meer mensen hun thuis rondom deze plek. Dit gebied kennen we nu als Rijksbeschermd dorpsgezicht: het Sluiscomplex.

De provincie Zuid-Holland heeft meerdere erfgoedlijnen uitgezet die het erfgoedverhaal vertellen, er zijn subsidiemiddelen vrijgemaakt door de provincie om die verhalen te visualiseren. Daar zijn erfgoedtafels voor opgezet die het netwerk van stakeholders op de onderwerpen bij elkaar brengen en initiatieven ondersteunen. 3 provinciale erfgoedlijnen lopen dwars door de gemeente Leidschendam-Voorburg heen en bieden bijzondere kansen op het gebied van regionale samenwerking in het erfgoedveld.
De 3 erfgoedlijnen die door de gemeente lopen

zijn de Limes, de grens van het Romeinse Rijk; de Trekvaart, de waterverbinding en handelsroute uit de 17e eeuw; en de Landgoederenzone die de bijzondere adellijke geschiedenis van de regio beschrijft door middel van buitenplaatsen en landgoederen. De kruising van deze 3 erfgoedlijnen is uniek. Dit onderstreept de bijzondere en rijke geschiedenis van de gemeente.
De Landgoederenzone is van dusdanig hoge historische kwaliteit dat deze in 2002 door het Rijk is aangewezen als een beschermd landschapsgezicht dat over gemeentegrenzen heen reikt. Samen met Wassenaar en Voorschoten beschermt de gemeente dit bijzondere gebied.

De inwoners verleiden tot interesse en bezoek kan als het verleden verbonden is met de wereld om ons heen. Kinderen en jongeren kunnen op het verleden reflecteren om het heden te begrijpen. En zeker als dat op een hedendaagse wijze wordt aanpakt. Dat gebeurt onder andere via het project Verborgen Stad, dat een app maakt waarin de omgeving van de gemeente in verschillende tijdsperioden te bekijken is. Daarnaast wordt er een gebiedsbiografie erfgoed opgesteld. Daarin staat het erfgoed beschreven dat ruimtelijk nu nog terug te vinden is. Er zijn meerdere langlopende initiatieven die dit doel ook onderschrijven, zoals de Open Monumentendag. Met veel succes worden er jaarlijks vele monumenten opengesteld in onze gemeente en worden er activiteiten georganiseerd rondom dit onderwerp. Dit draagt bij aan de zichtbaarheid en beleefbaarheid van het erfgoed in de gemeente. De gemeente wil uniek erfgoed, zoals Forum Hadriani, zichtbaarder en bleefbaarder maken. Dit kan door integrale gebiedsontwikkeling rondom zulke unieke locaties, waarbij erfgoed als leidraad voor toekomstige ontwikkelingen dient. De gemeente wil samenwerking tussen erfgoedpartners en cultuurpartners stimuleren en het aanbod van erfgoedpartners en hun educatieprogramma's beter en eigentijdser laten aansluiten op het curriculum van het onderwijs. Daarmee kan het culturele erfgoedveld bijdragen aan de culturele basis van de jeugd in Leidschendam-Voorburg.

Het beleven van erfgoed is een culturele aangelegenheid en hoort daarom thuis in de

cultuurvisie. Om erfgoed te kunnen beleven moet het behouden blijven en beheerd worden. Het beheer en behoud van erfgoed landt in de toekomstige Omgevingsvisie.

Culturele evenementen

Evenementen zijn een bijzondere manier om mensen samen te brengen en cultuur te beleven. Onze gemeente heeft een gevarieerd aanbod evenementen. Inwoners zijn dan publiek, staan zelf op een podium, of doen vrijwilligerswerk achter de schermen.

De rol van de gemeente is ter sprake gekomen tijdens de participatie. Initiatiefnemers zoeken naar een plek om hun event te promoten, ondersteuning bij het aanvragen van verschillende subsidies of regelingen en naar begeleiding als ze voor het eerst iets willen gaan organiseren. Voor het aansluiten van evenementen op culturele subsidies moet er voldaan worden aan de in deze visie beschreven pijlers. Er is ondersteuning voor alle soorten culturele evenementen, mits zij bijdragen aan de ambities beschreven in de pijlers van deze cultuurvisie.

Gemeentelijke collectie en kunst in de openbare ruimte

De gemeente Leidschendam-Voorburg is in het bezit van een collectie (aangekochte en ontvangen) kunstwerken. Dat zijn zowel kunstwerken in de openbare ruimte als een interne kunstcollectie in beheer van de gemeente. De gemeente staat bekend om de hoogwaardige kwaliteit en diversiteit van de kunstwerken in de openbare ruimte en met elkaar maken zij de stad tot een open podium. Het draagt bij aan de beleving van cultuur op een toegankelijke wijze en de meer dan 100 kunstwerken in onze gemeente worden door bewoners gewaardeerd. Voorbeelden hier van zijn bijzondere muurgedichten, muurschildering en standbeelden in de gemeente. De kunst in de openbare ruimte wordt met in achtneming van onderhoudskwesties en beheer versterkt en behouden waar mogelijk. Passend bij de groeiende gemeente kan de collectie op verantwoorde wijze groeien. In een toekomstig kunstcollectiebeleidsplan worden de kaders hiervoor beschreven.

In het kunstcollectiebeleidsplan wordt opgenomen welke maatregelen en kaders nodig zijn om te zorgen dat we goede zorg blijven dragen voor onze collectie (zie Actiepunten voor Uitvoeringsagenda). Het geeft richting aan het onderhoud en afstotings- en schenkingenbeleid van de eigen kunstcollectie. Richtlijn hierbij is het behandelen van de collectie op een zakelijke en efficiënte wijze, waarbij de waarde voor ons lokale culturele veld en artistieke kwaliteit voorop staat. Toekomstige beoordelingskaders worden aan de hand van criteria uit het beleid getoetst.

Erfgoedpodium

Het Erfgoedpodium is een netwerk- en samenwerkingsplatform van verschillende stichtingen en verenigingen uit het lokale erfgoedveld. De leden werken samen aan het beleefbaar maken van erfgoed uit de omgeving, waarmee ze zich meestal richten op de inwoners van de gemeente en lokaal aanbod. Hiermee hebben zij een belangrijke rol in het beleefbaar maken van erfgoed en in het erfgoedveld van de gemeente. Het Erfgoedpodium is opgericht in 2015 bij de vaststelling van de vorige cultuurvisie Van Forum tot Universum. Daar werd het erfgoedpodium als 3e prioriteit voor de komende beleidsperiode opgenomen. Verschillende veranderingen binnen het erfgoedpodium vragen om een nieuwe vorm van het erfgoedpodium.

De partners zijn Stichting Mooi Voorburg, de Historische Vereniging Voorburg, Vereniging Erfgoed Leidschendam, de Archeologische Werkgroep, Stichting Molen de Vlieger, Vrienden van het Carillon, stichting Open Monumentendag LV, Stichting Erfgoed Prinses Marianne en het Huygensmuseum. De partners van het podium willen inwoners en bezoekers kennis laten maken met het rijke en veelzijdige erfgoed van onze gemeente. Ze organiseren onder meer de Trekvaartdag en Erfgoeddag, laten de omgeving luisteren naar het carillon en verzorgen een rondleiding over Forum Hadriani. Het Erfgoedpodium is kenmerkend voor de bijzondere samenwerking binnen het cultuur- en erfgoedveld in de gemeente. De partners blijven zelfstandig en behouden hun kenmerkende identiteit, terwijl ze tegelijkertijd samenwerken aan activiteiten die ontstaan op het podium. Deze benadering versterkt de activiteiten van de partners. Door gezamenlijke inspanningen kunnen de partners gebruikmaken van elkaars expertise en ontstaan er interessante kruisbestuivingen. Dit vergroot niet alleen de effectiviteit van de afzonderlijke partners, maar verbetert ook de cohesie en dynamiek binnen het erfgoedveld. Het Erfgoedpodium zegt hier zelf over:

"Iedere erfgoedpartner behoudt zijn eigen zelfstandigheid en identiteit, maar gezamenlijk versterken wij elkaar."

De subsidie voor het beleven van erfgoed wordt voortgezet door de gemeente en daarbij speelt het erfgoedpodium een belangrijke rol. Er zullen door de gemeente nieuwe toetsingscriteria en doelstellingen worden geformuleerd, voor de verdeling van de subsidie. Deze criteria geven kaders en stellen doelstellingen waar de projecten aan moeten bijdragen. Dit zorgt voor transparantie en duidelijkheid bij de aanvragers, voor zowel nieuwe als oude samenwerkingspartners in het erfgoedveld. In de nieuwe doelstellingen voor de subsidie wordt opgenomen dat partners subsidie inzetten voor de beleving van erfgoed en ook om meer jeugd te bereiken. Het verbeteren van de toegankelijkheid en zichtbaarheid wordt verwerkt in de nieuwe doelstellingen. Daarbij is een centraal aanspreekpunt van belang, waar vragen kunnen worden gesteld over nieuwe initiatieven, voorwaarden en verantwoording met betrekking tot de subsidie en een algemene kennisdeling op het gebied van erfgoed. Een betere samenwerking tussen gemeentelijke city-marketing en toerismecampagnes, zoals LVverrast, is een ambitie uit de cultuurvisie die ook van toepassing is op het erfgoedveld en erfgoedpodium. Door een sterkere gemeentelijke integrale aanpak op dat onderwerp wordt de zichtbaarheid en aantrekkingskracht van ons cultuurhistorisch erfgoed beter zichtbaar en bekend bij inwoners.

Projectmatige cultuursubsidies: Subsidietafel Basisvaardigheden en Talentontwikkeling en Cultuur&Co

Er wordt een nieuwe subsidiesystematiek ontwikkeld voor maatschappelijke subsidies. De gemeentelijke regierol in het subsidieproces wordt versterkt en er wordt een relatie gelegd tussen de vernieuwing van de subsidiesystematiek en aangrenzende ontwikkelingen, zoals de sociale basis. De kaders voor de nieuwe systematiek met betrekking tot de doelstellingen van deze systematiek worden aan de hand van de ambities van de cultuurvisie opgesteld.

Subsidies die bijdragen aan maatschappelijke doelen worden in de huidige subsidiesystematiek verdeeld via subsidietafels. Er zijn verschillende subsidietafels, waar partijen elk voor een eigen thema ideeën uitwerken. De subsidietafel Basisvaardigheden en Talentontwikkeling heeft voornamelijk leden uit het culturele veld die gezamenlijk werken aan onder andere het in aanraking brengen van (kwetsbare) jongeren en jeugd met cultuureducatie. De subsidiesystematiek wordt op dit moment doorontwikkeld. De nieuwe systematiek gaat in op 1 januari 2026. Daarbij houdt de subsidietafel in de huidige vorm tevens op te bestaan en komt er een andere overlegstructuur voor in de plaats. In 2025 wordt deze werkwijze geïmplementeerd en kunnen partijen zich erop voorbereiden.

Cultuur & Co is een subsidieplatform voor incidentele culturele projecten. In lijn met het raadsbesluit ten tijde van de oprichting van Cultuur & Co wordt een evaluatie uitgevoerd over het programma. Uit een eerste onderzoek blijkt dat de opzet en het programma goed werken, maar dat er aanleiding is voor verandering van taken en verantwoordelijkheden. Hierbij is ook geconstateerd dat de gemeente meer duidelijke inhoudelijke kaders moet stellen om de aanvragen meer gewogen te kunnen beoordelen. Uit de cultuurvisie komen de pijlers die als basis gelden voor de verder uit te werken inhoudelijke kaders voor de Cultuur & Co subsidies.

Vooruitlopend op de afronding van de evaluatie van Cultuur & Co is al een wijziging van de subsidiesystematiek van de gemeente gepland. Dit betekent voor Cultuur & Co dat de gemeente het subsidietraject op zich gaat nemen en Cultuur & Co wordt voortgezet in aangepaste vorm. Daarbij wordt gedacht aan taken zoals advisering/klankbordgroep, netwerkbijeenkomsten en netwerken. De inhoudelijke kaders en werkwijze worden in samenwerking met de kerngroep van Cultuur & Co opgesteld en vastgesteld door het college.

Combinatiefunctionarissen

De regeling combinatiefunctionarissen worden gefinancierd uit een matchingregeling met het Rijk voor sport en cultuur (Brede regeling combinatiefuncties). Er is nu 1,24 fte voor de 'cultuurcoach' beschikbaar, naast een iets grotere formatie van 1,7 fte voor sport. De overige combinatiefunctionarissen zetten zich in ten behoeve van de brede-school regeling en buurtcoaches per wijk. De cultuurcoach stimuleert cultuurparticipatie op verschillende

manieren, voor allerlei doelgroepen. Er zijn bijvoorbeeld vakantieactiviteiten in het culturele veld voor de jeugd, maar er is ook een historische wandeling voor ouderen. De cultuurcoaches gaan een effectieve rol spelen in de doelen van deze cultuurvisie. De taken van de cultuurcoaches worden aangepast en gericht op laagdrempelige cultuurparticipatie door doelgroepen die nu als de 'lichte cultuurgebruiker' gekenmerkt zijn. Dit om ervoor te zorgen dat zij de weg kunnen vinden naar het culturele veld en andersom. De programmering wordt met en door de bewoners gedaan in plaats van via een vastgesteld aanbod.

De behoefte aan ondersteuning bij laagdrempelige cultuurparticipatie blijkt uit de participatiesessies met bewoners. De gemeente stelt een kader en opdrachtomschrijving op om kwaliteit te borgen en een gevarieerd cultureel aanbod te garanderen, ook bij vraaggerichte programmeren. Participatieve kunstvormen lenen zich er goed voor om de kunstbeoefenaars die thuis hun hobby beoefenen een podium te bieden. Juist voor die mensen die zich nu minder aangesproken voelen.

Cultuurmakelaar

Voor het aanjagen van het nieuwe beleid richting het brede culturele veld wordt een 'cultuurmakelaar' aangesteld voor een periode van 2 jaar.

Het aanstellen van een cultuurmakelaar is een tijdelijke impuls ter versterking van de uitvoering van deze visie en de uitvoeringsagenda. De cultuurmakelaar is een professional met kennis op het gebied cultuurparticipatie, fondsenwerving en weet te verbinden en te innoveren. De cultuurmakelaar fungeert als gids binnen het lokale culturele veld en bedient zowel de culturele als de erfgoedpartners en vormt tegelijkertijd de schakel die verbindingen legt met andere maatschappelijke domeinen. De cultuurmakelaar organiseert inspiratiebijeenkomsten rondom culturele en sociaal maatschappelijke thema's en ondersteunt bij vraaggestuurd programmeren en helpt partners die extra ondersteuning nodig hebben in die stap. De cultuurmakelaar brengt daarnaast regelingen en fondsen in zicht en ondersteunt culturele instellingen, verenigingen en erfgoedpartners en aanvragen van financiële middelen bij lokale, landelijke en regionale fondsen. Het eigenaarschap van de subsidie/

Daniella van Bergen Photography

fondsenaanvragen blijft bij het culturele veld liggen en wordt niet door de gemeente overgenomen.

De cultuurmakelaar krijgt een vastomlijnde opdracht en door evaluatie wordt bepaald of de doelen van de cultuurmakelaar voor het culturele veld zijn behaald. De precieze invulling van de functie van cultuurmakelaar wordt meegenomen in de uitvoeringsagenda (zie Actiepunten voor de uitvoeringsagenda).

De cultuurmakelaar, cultuurcoach, instellingen en verenigingen werken samen op het gebied van cultuurparticipatie. De cultuurmakelaar zet zich in op het gebied van innovatieve planvorming, verbinding maken tussen partijen en fondsen werven.

Communicatie & promotie

Het culturele aanbod wordt beter bekend gemaakt door een betere samenwerking met Lv Verrast, netwerkmomenten voor inwoners, initiatiefnemers en culturele partners en de Sport en Cultuurkaart.
Het gaat hierbij om bekendheid geven aan gemeentelijke regelingen en subsidies, maar ook aandacht generen voor de programmering en het aanbod uit het culturele veld zelf.

Vrijwilligers

De kwaliteit van het culturele en erfgoedveld wordt door een grote groep vrijwilligers bepaald. De gemeente faciliteert de ondersteuning van deze vrijwilligers, die van grote waarde zijn voor de beleving van cultuur en cultureel erfgoed. Er zijn veel vrijwilligers die belangeloos hun uren inzetten voor verenigingen en stichtingen met betrekking tot erfgoed, kunst en cultuur. De cultuurcoaches kunnen in overleg met de cultuurmakelaar themasessies organiseren ten behoeve van inspiratie en ontwikkeling van de groep vrijwilligers.

Kritische succesfactoren

Kritische succesfactoren zijn elementen die beslissend zijn voor het behalen van de doelen in de pijlers in deze cultuurvisie. De pijlers zijn:

Pijler 1: Toegang tot cultuur voor iedereen en een culturele basis voor de jeugd

Pijler 2: Spreiding en nabijheid van cultuur

Pijler 3: Zichtbaarheid verbeteren

Pijler 4: Kwaliteit behouden en versterken

Door deze pijlers te koppelen aan kritische succesfactoren wordt inzichtelijk gemaakt wat er nodig is om de beschreven ambities te realiseren.

	Wat doet gemeente om hier aan bij te dragen?	**Kritische succesfactor**
Pijler 1: Toegang tot cultuur voor iedereen en een culturele basis voor de jeugd	Meerjarige subsidie aan professionele culturele instellingen. Subsidie voor verenigingen. Cultuureducatie via CMK Cultuureducatie buitenschools Cultuurparticipatie projecten	Duidelijk opdrachtomschrijving voor de combinatiefunctionarissen cultuur en de cultuurmakelaar. Een cultuureducatieplan om sturing te geven aan de gemeentelijke programma's cultuureducatie. Samenwerking met de LEA.
Pijler 2: Spreiding en nabijheid van cultuur	Samenwerking met sociaal-maatschappelijke partners/ locaties.	Maatschappelijke vastgoed visie. Samenwerken met de omgevingsvisie. Doelgroepenanalyses door partners om inzicht te krijgen in gebruikers.
Pijler 3: Zichtbaarheid verbeteren	Voortzetten van netwerken als Cultuur & Co en Erfgoedpodium. Goede samenwerking met LVverrast. Vast aanspreekpunt voor initiatiefnemers.	Partners delen hun activiteiten op het centrale platform. Cultuurmakelaar als aanjager en aanspreekpunt. Regelingen waar mogelijk herzien om ze transparanter en duidelijk er te maken.
Pijler 4: Kwaliteit behouden en versterken	Lokaal aanbod behouden via culturele partners. Vrijwilligers ondersteunen waar mogelijk.	Meerjarige prestatie- en subsidieafspraken.

Financiën

Er is een lichte stijging in het structurele budget sinds de vorige cultuurvisie, door de plannen in het coalitieakkoord.

De samenwerking en vraaggerichte programmering die we willen stimuleren bij partners wordt aangejaagd door de cultuurmakelaar, door het culturele veld samen te brengen voor planvorming en subsidies/fondsen. Hiervoor is een incidentele investering nodig. Samen met de acties die de gemeente inzet, de medewerking en samenwerking van het culturele veld en de inzet van de cultuurmakelaar kan de visie tot bloei komen. Binnen de huidige begroting zijn er mogelijkheden om door enkele verschuivingen en door goede samenwerking met andere beleidsterreinen tot een effectiever cultuurbeleid te komen. Een tijdelijke extra impuls door een aanstelling van een cultuurmakelaar draagt daaraan bij. De cultuurmakelaar ondersteunt partners in het culturele veld bij het aanvragen van nieuwe projectmatige middelen en wijst partners op nieuwe financieringsmogelijkheden buiten de gemeente.

- De cultuurmakelaar wordt voor 2 jaar ingezet om partners te ondersteunen en aan te jagen nieuwe incidentele middelen vrij te maken. Daarvoor is een totaalbedrag van €200.000,- opgenomen in de Kadernota 2024.
- De structurele middelen die vanuit het coalitieakkoord zijn vrijgemaakt in de begroting ten behoeve van cultuureducatie worden ingezet om bestaande incidentele programma's structureel te maken
- De structurele middelen die vanuit het coalitieakkoord zijn vrijgemaakt in de begroting ten behoeve van het visualiseren van erfgoed op een eigentijdse manier worden ingezet om een app te realiseren die de gemeente toont in verschillende tijdsperioden.
- De hervormingen van de subsidiesystematiek, zoals de subsidietafels, worden geijkt in lijn met de cultuurvisie en de in de visie beschreven waarden zullen daar in landen.

Definities

Cultuur = cultuur is alles wat mensen denken, doen en maken (in heden en verleden) en de betekenis die mensen daaraan geven. Kunst en erfgoed is als uiting van menselijk handelen een specifiek onderdeel van cultuur.

Kunst = de bewuste creatie van iets moois of betekenisvols met behulp van vaardigheid en verbeelding. Het omvat een breed scala aan menselijke activiteiten, waaronder schilderen, tekenen, grafiek, beeldhouwen, moderne mediakunst, theater, dans, muziek en zang, fotografie, film, architectuur, literatuur en poëzie.

Cultureel erfgoed = wat door vorige generaties is gebouwd of gemaakt en wat nu nog bestaat en tegenwoordig monumentale of museale waarde heeft.

Cultuureducatie = doelbewust leren over en met kunst, erfgoed en media via gerichte instructie, zowel binnen- als buitenschools.

[1] Informatiedocument cultuur gemeente Leidschendam-Voorburg, Berenschot, 23 november 2023
[2] Propositie Samen cultuur borgen, VNG, 2024
[3] Informatiedocument cultuur gemeente Leidschendam-Voorburg, Berenschot, 23 november 2023
[4] Input cultuurvisie namens erfgoedpodium – versie maart 2024

芸